

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 266/2021-45

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených obchodnou spoločnosťou LEGART s. r. o., Hrachová 16B, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Dunajská Streda v konaní vedenom pod sp. zn. 10C/7/2012 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Dunajská Streda v konaní vedenom pod sp. zn. 10C/7/2012 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Dunajská Streda v konaní vedenom pod sp. zn. 10C/7/2012 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie každému po **2 000 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Dunajská Streda **p o v i n n ý** zaplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Dunajská Streda **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **460,90 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyni sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľov **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľov

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 266/2021-21 z 15. apríla 2021 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Dunajská Streda (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10C/7/2012 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti uviedli, že v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom o vyhlásenie neplatnosti právnych úkonov a určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, v ktorom sú v procesnej pozícii žalovaných v 2. a vo 4. rade, dochádza k zbytočným prietahom. Konanie sa začalo 7. februára 2012, trvá teda už viac ako 9 rokov. Sťažovatelia poukázali na nečinnosť okresného súdu, ktorý okrem procesných úkonov nevyhnutných na zmenu účastníkov konania nevykonal od roku 2012 žiadny iný úkon smerujúci k skončeniu konania, pričom v priebehu 9 rokov sa uskutočnilo len jediné pojednávanie vo veci samej.

3. Sťažovatelia konštatovali, že vec nemožno považovať za zložitú, keďže spory o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti sú bežnou agendou súdov, a zároveň súd nebol konfrontovaný so žiadnou inou skutočnosťou, ktorá by odôvodňovala také zdĺhavé konanie. Tiež uviedli, že svojím konaním neprispeli k prietahom v konaní.

4. Na základe uvedených skutočností sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že okresný súd v napadnutom konaní porušil ich základné práva uvedené v bode 1, aby prikázal okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietahov a zaplatiť každému zo sťažovateľov primerané finančné zadosťučinenie v sume 9 000 eur, ako aj náhradu trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľov

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol chronologický prehľad jednotlivých jeho úkonov v napadnutom konaní a konštatoval, že vo veci sťažovateľov ide po právnej stránke o bežnú agendu súdu, avšak konanie je zložené po stránke skutkovej. Poukázal na to, že v priebehu konania zomreli žalobca, právna nástupkyňa žalobcu, ako aj žalovaná v 1. rade, pričom tieto okolnosti predstavovali prekážky, pre ktoré nebolo možné v konaní pokračovať a bolo nutné počkať na právoplatné rozhodnutia z dedičských konaní. Tiež navrhuje prihliadnuť na tú skutočnosť, že dĺžka konania bola ovplyvnená aj ťažkosťami pri vypočutí pôvodnej žalovanej v 1. rade, uvádzanými okolnosťami súvisiacimi s právnym nástupníctvom na strane žalobcu,

žalobkyne a žalovanej v 1. rade, šetrením ohľadne žalovaného v 3. rade a dediča po nebohej žalovanej v 1. rade. Zároveň bolo poukázané na niekoľkoročnú nadmernú zaťaženosť okresného súdu.

II.2. Replika sťažovateľov:

6. K vyjadreniu okresného súdu sťažovateľa stanovisko nezaujali.

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože na základe ústavnej sťažnosti, vyjadrenia okresného súdu a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Sťažovatelia sa svojou ústavnou sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pričom k porušeniu označených práv malo dôjsť postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

11. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

12. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb, ďalej z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania (obdobne predtým § 6 a § 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016).

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou EŠEP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

14. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že konania o vyhlásenie neplatnosti právnych úkonov a určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam tvoria bežnú súčasť sporovej agendy všeobecných súdov v civilnom procese. Ústavný súd preto nepovažuje prerokúvanú vec za právne zložitú. Čo sa týka skutkovej stránky, ústavný súd konštatuje, že možno pripustiť istú mieru skutkovej zložitosti veci vyplývajúcu z možnosti vzniku potreby rozsiahlejšieho, náročnejšieho zisťovania skutkového stavu.

15. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľov v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na ich ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom.

16. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v doterajšom priebehu konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, z vyjadrenia okresného súdu, chronologického prehľadu jednotlivých úkonov súdu a predloženého spisu okresného súdu. Celkovú dĺžku napadnutého konania (9 rokov a 5 mesiacov od jeho začatia) ústavný súd v okolnostiach danej veci považuje z ústavnoprávneho hľadiska za neakceptovateľnú, a preto nie je ani potrebné osobitne hodnotiť jednotlivé procesné úkony vykonané v rámci napadnutého konania. Napriek tomu ústavný súd poukáže na obdobia nečinnosti okresného súdu, ako aj na jeho neefektívnu a nesústredenú činnosť. Okresný súd bol nečinný viac ako 3 mesiace, keď jeho dožiadanie o vypočutie žalovanej v 1. rade z 10. mája 2013 bolo dožiadateľnému súdu doručené až 21. augusta 2013. Následne okresný súd urgoval vybavenie dožiadania až po uplynutí 4 a pol mesiaca od jeho doručenia dožiadateľnému súdu. Okresný súd nepostupoval dostatočne promptne ani pri expedovaní svojich písomností, keď výzvu zo 17. októbra 2014 expedoval až 19. decembra 2014, teda po 2 mesiacoch, a pokyn z 20. septembra 2018 na opätovné doručenie uznesenia zrealizoval až 5. novembra 2018, teda po 1 a pol mesiaci. Ďalej bol okresný súd nečinný vyše 3 a pol mesiaca, keď pokyn konajúceho sudcu zo 6. decembra 2016 bol zrealizovaný 29. marca 2017. Nečinnosťou sa vyznačovalo aj obdobie od februára 2019 do januára 2020, teda cca 11 mesiacov, keď opakovane nebol zrealizovaný pokyn konajúceho sudcu na vypracovanie uznesenia o pokračovaní v konaní s dedičmi žalovanej v 1. rade. Konajúci sudca tiež 21. júla 2020 dal pokyn na vypracovanie uznesenia o pokračovaní v konaní s dedičmi žalobkyne, uznesenie bolo vypracované 23. novembra 2020, teda po 4 mesiacoch. Po lustrácii pobytu žalovaného v 3. rade z 5. januára 2021 okresný súd vykonal ďalší úkon až 4. mája 2021, teda po 4 mesiacoch.

17. Napadnuté konanie sa vyznačovalo aj nesústredenou a neefektívnou činnosťou okresného súdu, ktorý trikrát žiadal o vypočutie pôvodnej žalovanej v 1. rade cestou dožiadateľného súdu. Ústavný súd pritom poukazuje na tú skutočnosť, že pri druhom dožiadaní okresný súd dožiadateľnému súdu oznámil, že podľa správy ošetrojúcej lekárky založenej v súdnom spise je pôvodná žalovaná

v 1. rade spôsobilá vypovedať v domácom prostredí. Dožiadany súd však toto nerešpektoval ani sa nepokúsil o vypočutie v domácom prostredí a okresný súd po vrátení nevybaveného dožiadania túto skutočnosť nijako nenamietal. Následne (po uplynutí takmer 2 rokov od druhého dožiadania) okresný súd už tretíkrát žiadal o vypočutie pôvodnej žalovanej v 1. rade dožiadaným súdom (opäť s oznámením o spôsobilosti pôvodnej žalovanej v 1. rade vypovedať v domácom prostredí).

18. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

19. Vo vzťahu k obrane okresného súdu spočívajúcej v argumentácii o vyššom počte neskončených spisov v príslušnom súdnom oddelení ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

20. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

21. Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

22. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, mu prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľov právoplatne skončená.

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

24. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia každý v sume 9 000 eur, čo odôvodnili celkovou dĺžkou napadnutého konania, pretrvávajúcim stavom právnej neistoty, stratou viery v právny štát a výrazným obmedzením v realizácii ich vlastníckeho práva.

25. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

26. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

27. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho neodôvodnenú nečinnosť v trvaní približne 2 roky a 10 mesiacov, tiež nesústredenú a neefektívnu činnosť, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie sťažovateľov, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur pre každého zo sťažovateľov za primerané finančné zadosťučinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľov nevyhovel.

IV.

Trovy konania

28. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

29. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

30. Ústavný súd priznal sťažovateľom trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom, pozostávajúce z odmeny advokáta, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

31. Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2020 v sume 1 087 eur. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (príprava a prevzatie vecí, písomné vyhotovenie sťažnosti) po 181,17 eur.

32. Vzhľadom na to, že právna zástupkyňa zastupovala dve osoby, v zmysle § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb. Vychádzajúc z uvedeného, hodnota jedného spoločného úkonu právnej služby v tomto prípade predstavuje 181,17 eur. Ďalej má právna zástupkyňa sťažovateľov nárok aj na náhradu režijného paušálu 10,87 eur za každý úkon podľa vyhlášky. Právna zástupkyňa je zároveň platiteľkou dane z pridanej hodnoty, preto sa odmena a náhrady zvyšujú podľa § 18 ods. 3 vyhlášky o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %. Náhrada trov konania, ktorú ústavný súd priznal sťažovateľom, spolu takto predstavuje sumu 460,90 eur.

33. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júla 2021

Robert Šorl
predseda senátu